

Наслеђе 60

Наслеђе⁶⁰

ЧАСОПИС ЗА КЊИЖЕВНОСТ, ЈЕЗИК, УМЕТНОСТ И КУЛТУРУ
Journal of Language, Literature, Arts and Culture

ГОДИНА XXII / БРОЈ / 60 / 2025
YEAR XXII / VOLUME / 60 / 2025

ФИЛУМ

Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

САДРЖАЈ

Рајна М. Драгићевић „АПОКАЛИПТИЧКА ЛЕКСИКА” КАО ТИП МОДЕРНИХ РЕЧИ У СРПСКИМ МЕДИЈСКИМ ТЕКСТОВИМА	9–20
Александар М. Јерков УВОД У ПОЕТИКУ ДАНИЛА КИША (1) <i>ЛУКА СПАСА ГДЕ ЈЕ ОНО ЧЕГА ВИШЕ НЕМА</i>	21–34
Предраг П. Бребановић ЊУЈОРШКИ ИНТЕЛЕКТУАЛЦИ И ЧИКАШКИ КРИТИЧАРИ	35–44
Марија В. Лојаница СНЕГ И СМРТ: КАКО ИСПРИПОВЕДАТИ НЕИСПРИПОВЕДИВО	45–54
Марина М. Петровић Јилих (НЕ)КУЛТУРНИ ОБРАЗАЦ НЕОНАЦИЗАМ У КЊИЖЕВНОСТИ И НАСТАВИ НА ПРИМЕРУ ПРИЧЕ „ТАМО ГДЕ СТАНУЈУ ЗМАЈЕВИ” КЛЕМЕНСА МАЈЕРА И РОМАНА <i>КАД САМ С ХИТЛЕРОМ ЈЕЛА ВИШЊЕ</i> <i>ИЗ ВИШЊЕВАЧЕ</i> МАЊЕ ПРЕКЕЛС	55–71
Милош М. Јовановић ПОЕТИКА И ФИЛОЗОФИЈА ПРОСВЕТИТЕЉСТВА У РОМАНУ <i>АБДЕРИЋАНИ</i> КРИСТОФА МАРТИНА ВИЛАНДА	73–83
Јасмина А. Теодоровић ФИГУРЕ И ТОПОСИ ЛИОТАРОВОГ И БОДРИЈАРОВОГ (ПОСТ)МОДЕРНИСТИЧКОГ ДИСКУРСА	85–102
Bojana S. Vujan HAUNTED WONDERLANDS AND SCARY SURFACES: THE POSTMODERN GOTHIC OF NEIL GAIMAN’S CORALINE	103–111
Tijana Z. Matović INTERSECTIONALITY IN NATASHA BROWN’S ASSEMBLY	113–123
Svetlana V. Stevanović LA QUEERIFICACIÓN DE EMILIANO ZAPATA EN LA NOVELA <i>MORIR DE PIE</i> DE PEDRO J. FERNÁNDEZ	125–134
Бранислава В. Васић Ракочевић ПОКУШАЈ УСПОСТАВЉАЊА РАВНОТЕЖЕ ИЗМЕЂУ ТРАДИЦИЈЕ И АВАНГАРДЕ НА ПРИМЕРУ ДРАМЕ <i>ЦЕНТРИФУГАЛНИ ИГРАЧ</i> ТОДОРА МАНОЈЛОВИЋА	135–145
Лидија В. Петровић ПОЛИФУНКЦИОНАЛОСТ ДИДАСКАЛИЈА У ДРАМИ <i>КОМАНДАНТ САЈЛЕР</i> БОРИСЛАВА МИХАЈЛОВИЋА МИХИЗА	147–157
Софија Д. Филипов Радуловић КОМЕНТАРСКИ ДИСКУРС У СТИХОВИМА <i>ЛИРИКЕ ИТАКЕ</i> И <i>ИТАКЕ</i> И КОМЕНТАРА	159–169

Марија И. Слобода ЂУРА ЈАКШИЋ: УСУД ПЕСНИЧКЕ ИНДИВИДУЕ	171–181
Александра Д. Матић ФОЛКЛОРНИ ОБРАЗАЦ ЖЕНЕ РАТНИЦЕ И ОСВЕТНИЦЕ У КЊИЖЕВНОСТИ СРПСКОГ РОМАНТИЗМА	183–194
Драгана Д. Мишковић РАЗМИШЉАЊА О ЉУБАВИ У ВИТЕШКОМ РОМАНУ У СТИХУ <i>ИВЕН ИЛИ ВИТЕЗ СА ЛАВОМ</i> КРЕТЈЕНА ДЕ ТРОА	195–206
Бојана Р. Стајкић ЕФЕКАТ ОЧЕКИВАНОСТИ НА ЕСТЕТСКИ ДОЖИВЉАЈ РЕЧИ КАО СРЕДСТВА УМЕТНИЧКОГ ИЗРАЗА	207–216
Branko M. Rakić LES DIFFICULTÉS DE PERCEPTION ET DE PRODUCTION DE LA VOYELLE FRANÇAISE [œ] PAR LES APPRENANTS SERBOPHONES	217–231
Gordana N. Ivković THE ATTITUDES OF THE VRANJE VERNACULAR SPEAKERS TOWARDS THE LEVEL OF ACCOMMODATION IN DIFFERENT SOCIAL SITUATIONS	233–242
Маријан Ј. Јелић ЛЕКСИЧКА ФРЕКВЕНЦИЈА У СРПСКИМ НАРОДНИМ ПРИПОВИЈЕТКАМА ВУКА КАРАЏИЋА	243–254
Ивана М. Николић КРИТИЧКИ ОСВРТ НА ПРЕВОЂЕЊЕ НОВИХ РЕЧИ У ПРОЗНИМ ДЕЛИМА МИГЕЛА ДЕ УНАМУНА	255–268
Марија М. Ђирић АРХЕОЛОГИЈА ДЕЧЈИХ СЕЋАЊА У КОНТЕКСТУ ФЕНОМЕНА ФАНТАЗИЈЕ У УМЕТНОСТИ	269–278
Маја С. Соколовић Игњачевић ПОЧЕЦИ РАЗВОЈА ПРЕДШКОЛСТВА У СРБИЈИ УЗ ОСВРТ НА УЛОГУ МУЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА ДО КРАЈА 19. ВЕКА	279–288
Зоран Ж. Божанић СПЕЦИФИЧНОСТИ УПОТРЕБЕ ОДРЕДНИЦЕ ФУГА У МУЗИЧКОЈ ТЕОРИЈИ ОД XIV ДО СРЕДИНЕ XVIII ВЕКА	289–301
Маја В. Радивојевић Славковић „РАСЦЕП” МУЗИЧКЕ УМЕТНОСТИ XX ВЕКА: МОДЕРНИЗАМ И НЕОКЛАСИЦИЗАМ	303–313
Јелена И. Николић ПРЕНОШЕЊЕ ИДЕНТИТЕТА НА ПРИМЕРУ КТИТОРСКОГ ПОРТРЕТА ВЛАШКОГ ВОЈВОДЕ ЊАГОЈА БАСАРАБЕ У ЦРКВИ УСПЕЊА БОГОРОДИЦЕ МАНАСТИРА КУРТЕА ДЕ АРЂЕШ	315–328

ПРИКАЗИ

Драгана Б. Вукићевић

ЈОШ ЈЕДАН ТРИЈУМФ СМЕХА

331–336

Милица В. Ђуковић

ТРОСМЕРНА „ЦЕЛИНА ПОГЛЕДА”

337–343

Наташа А. Спасић

КОМЕ И ЧЕМУ ДУГУЈЕМО ЗАХВАЛНОСТ

ЗА УТЕМЕЉЕЊЕ, РАЗВОЈ И ПРОМОЦИЈУ МЕТОДИКЕ

НАСТАВЕ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА?

345–350

АУТОРИ НАСЛЕЂА

Милица В. Ђуковић¹

Институт за књижевност и уметност

Београд

Orcid 0000-0001-9919-392X

Наслеђе 60 • 2025 • 337–343

ТРОСМЕРНА „ЦЕЛИНА ПОГЛЕДА”

(Јелена Марићевић Балаћ, *Ка осмеху Европје: савремено српско, пољско и чешко песничтво у компаративном кључу*, Нови Сад: Академска књига, 2023, 296 стр.)

У поглављу „Поезија и природне науке: екопоетичко читање пољске и српске поезије – Вислава Шимборска и Мирољуб Тодоровић” ауторка монографије *Ка осмеху Европје* запитала се: „Будући да је у пољској књижевности и науци о књижевности екопоетика у великој мери утемељена, поставило се питање може ли се она применити и на контекст српске књижевности.” Имајући у виду да екопоетика представља модус превазилажења јаза између науке и уметности, али и хуманистичких и природних наука, те да је екопоетика заправо научни пут ка целовитом приступу разумевања света, тематски оквири, методологија и резултати истраживања обједињени монографијом *Ка осмеху Европје* јесу недвосмислен одговор на поменуто упитаност, у српском књижевном и културном контексту, постављеном, оправдано, на компаративну раван. Исто тако, узевши у обзир да тројезична (написана на пољском, шпанском и енглеском језику) књига Јуље Фједорчук и Херарда Белтрана има наслов *Екопоетика. Еколошка одбрана поезије* (2015; 2020), те да је у овом делу екопоетика сагледана као хуманистички одговор на судбину човека и видова његовог духовног испољавања (попут уметности) у постхуманистичком добу, компаратистички увиди Јелене Марићевић Балаћ указују се као самосвојна и оригинална, српској науци о књижевности недостајућа „одбрана поезије”, али и хуманитета укупно узев, у раздобљу треће научно-технолошке револуције. Начини на које је могуће приступити одбрани поезије и хуманистичких вредности, заложити се за ширину и обухват насупрот васколиким партикуларитетима и тенденцији ка све већој фрагментацији света двојаки су и комплементарни, а могу се означити као – принцип целине/целовитости и родољубиви приступ проучавању књижевности. Наиме, бавећи се анализом поезије чешког песника, писца за децу, преводиоца, новинара и уредника Јана Скацела (1922–1989), Јелена Марићевић Балаћ као литературу, између осталог, употребила је чланак Петре Џејмс „Јан Скацел и Адам Загајевски. Чешки и пољски песник о свету цивилизације и варварима”. Овај чланак

1 tiskicvet38@gmail.com

Марићевић Балаћ оценила је, с једне стране, као конструктиван и херменеутички изазован, у домену издвајања фигура Едипа, Хекубе и Хамлета у Скацеловом песништву (што је послужило као основ поређења са поезијом Бојане Стојановић Пантовић и Мирка Магарашевића), али уједно и као израз колонијалистичког дискурса и њему својственог заузимања надређене позиције, као и уписивања у уметнички израз тенденција и одлика попут комплекса ниже вредности, транспонованог на културолошку раван, који се код ових песника не налазе. Џејмсова, дакле, тематизацију варвара код источноевропских (следствено, и јужноевропских) писаца поима као одраз борбе између културне припадности Западу (који би био баштиник античке традиције) и географске припадности Истоку (чију традицију Петра Џејмс сагледава као недовољно вредну, ону које се чешки и пољски писац тобож клоне, трудећи се да припадну другом културном и цивилизацијском кругу, чиме учитава непостојеће аксиолошке параметре и пројектује своја мерила и одређења на песничке опусе којима таква схватања нису својствена). У основи оваквог разумевања налази се уврежена, односима моћи створена, подела на мале и велике културе (језике, књижевности), као производ логике доминације и субординације, којој се екопоетичко и родољубиво читање Јелене Марићевић Балаћ аргументовано супротставља. Шта би тачно подразумевала читалачка и херменеутичка стратегија родољубиве провенијенције? Лишена једностраности и једнодимензионалности, самосвесна а уједно отворена, ерудитна довољно да не упадне у замке искључивости и заслепљености било које врсте, ова стратегија нужно и посве логично, пледира за досезање целовитог увида у властити предмет проучавања. Полемишући са Петром Џејмс и баналном поларизацијом на цивилизовани Запад и варварски Исток, коју ова научница види као саморазумљиву, Јелена Марићевић Балаћ истиче: „Јан Скацел и Адам Загајевски свакако нису такви песници и сувишно је рећи да су и словенски фолклор, историја и књижевност њихових земаља оставиле неизбрисив печат на њихову поезију”, а више је него познато у којој је мери српска народна традиција утицала на формирање поетичког (об)лика стваралаштва српских писаца о којима је у монографији *Ка осмеху Европе* писано, почевши од Васка Попе и Миодрага Павловића, све до песника и песникиња попут Бојане Стојановић Пантовић, Злате Коцић и Ивана Негришорца. Поредити хронолошки блиске збирке песама – *Западно-источна огледала* (2018) чешког песника Адама Борзича и *Огледала Ока Негремана* (2019) српског песника Ивана Негришорца – Јелена Марићевић Балаћ указала је на обнову интеркултуралног дијалога и отвореност за друге културе као поетичко начело на којима почивају ова остварења, будући да се пресудним показује „мешање и сједињавање културе Блиског истока, суфијских сенценци и мистичних текстова”, као што довођење у везу *Библије* и културе старих Грка и Римљана постаје модус превладавања културне и националне партикуларности и пут за целовито виђење различитих литерарних традиција, пут који не води нивелацији,

асимилацији и унисонности већ остварењу продуктивног књижевног и културног полилога, северно-јужног, али исто тако и источно-западног дивана. Трагом метафоре огледала из Борзичеве и Негришорчеве збирке, може се приметити да огледање (самораспознавање, никако губљење) у Другом јесте начин разазнавања сопствене литерарне и културне самобитности, те тако огледању Хиландара и Нотрдама или Светог Саве и Целалудина Румија код Негришорца и Борзича одговара огледање Господина Когита и Хромог вука као збирних лирских јунака стваралаштва пољског песника Збигњева Херберта и српског песника Васка Попе (о чему је писано у поглављу „’Статус предмета’: Васко Попа и Збигњев Херберт”), или огледање бонсаи дрвета и јапанског песника Едо периода Башоа са Леонардовом Ђокондом у опусима пољске песникиње Еве Зоненберг и српске песникиње Ане Ристовић, чему би се могли припојити Дејвид Боуви и Стефан Првовенчани Драгана Бошковића, односно Студеница у којој лирски субјект пали свећу, предан молитвама (Оченаш и Здраво Марија) из збирке *The Clash*. Управо овде доспевамо до онога што је ауторка монографије *Ка осмеху Европје* одредила као *српско самопоштовање*, које напореда са западноевропским културним вредностима издваја тековине властите културе, као истовредне феномене, јер: „Оно што је од највише српске вредности (Хиландар, Свети Сава) јесте и првостепена европска, а онда и светска вредност”, као што су и Византија и њени рефлексии у савременој српској поезији одраз свести о континуитету, ако се има у виду да је Византија баштиник и чувар реликата античке културе. На сличан начин, у поглављу „Футур (не)естетски: Јахим Топол и Драган Бошковић” пластично је дочарана свест словенских песника (оних из тзв. „малих” народа) о томе да су и они делатни чиниоци и агенси стварања прворазредних вредности европске књижевности и културе. Тополова изјава да „бити источноевропски писац некако значи бити панк” сведочи о аналогии између културолошког и естетско-аксиолошког кретања, јер као што је панк првобитно перципиран као неестетска (или антиестетска) чињеница, да би временом прерастао у предмет легитимних академских изучавања, као што је Топол прешао пут од андерграунда до Награде Јарослав Сајферт, тако би и доживљај западнословенских и јужнословенских књижевности као маргине био последица идеолошког сужења интерпретативне оптике и резултат уплива спољашњих чинилаца, који су у науци о књижевности (и у свакој науци која се таквом може назвати) одувек били пролазни и ефемерни. Значајно је, такође, чланку Петре Џејмс сучелити гледишта пољске научнице Марије Јањион, која сматра да је подела на север и југ неутрална (упркос колизији, раздвојеностима и очитом дуализму, север и југ јесу неупитно Европа), док опозиција исток: запад неретко бива обременеана многоструким учитавањима и (дис)квалификацијама. Принцип целине (обухватања политичког и културног тоталитета Европе, како севера и југа, тако и запада и истока), отвореност за интеркултурни дијалог, уз свест о српском самопоштовању чине приступ Јелене Марићевић Балаћ, полилошки и измакнут из ареала сваке

априорне апликације монолошки устројених идеолошких кључева, узорним целовитим читањем.

Принцип целине рефлектовао се на све сегменте монографије *Ка осмеху Европe*. На композиционом плану, у насловима поглавља, заступљене су култура, природа и екопоетика као модус превазилажења ових опозиција. На плану тематике, у катастрофизму као уметничком феномену присутном у пољској поезији међуратног периода, препозната је „школа мишљења која комбинује књижевност са другим уметностима, књижевност са филозофијом, психологијом и теологијом, али и природним наукама”, при чему, поредећи елегантан катастрофизам Чеслава Милоша са елегантним катастрофизмом Миодрага Павловића, самеравајући Павловићеву збирку *Песме о дејинштвју и ратновима* и Милошеву „Песму о смаку света”, посредством инвентивне интерпретације функције мотива змије, Марићевић Балаћ указује на поетичке стратегије полемике са митом којима су прибегли пољски и српски песник, проблематизујући у својим делима питање оправданости или неоправданости почињеног убиства у контексту омеђеном људским а не божанским прерогативима. Збирни лирски јунак Збигњева Херберта (Господин Когито) и његов аналогон, Попин Хроми вук, синтезе су антиномија њихових песничких опуса, а временска протежност и цивилизацијска ширина ових јунака претварају их у симболе тоталитета пољске, односно српске књижевности и културе. Поредећи „XII писмо Башу” Еве Зоненберг и „Песму о керуши” Ане Ристовић, ауторка закључује како рембоовски концепт самодописивања („ја сам неко други”) врхуни у целини, чији су чиниоци „субјект (човек), пас (животиња) и бонсаи (биљка)”, док „скок у друго” код ових песникања подразумева реципрочитет природе и културе, будући да оне „представљају целовито биће света, унутар којег није важан его, већ сама еманација и пажљива брига о Знању. Тек као део природе човек је кадар и да осећа уметност.” Дихотомија бића и небића пак разрешена је у песничкој књизи *Планета* (1965) Мирољуба Тодоровића, која је сагледана као српски екопоетички манифест, док је интересовање овог аутора за науку али и рана, сцијентистичка фаза његовог песничког стварања упоређена са поезијом канадског песника Адама Дикинсона и пољског песника Кацпера Бартчака, где су се у средишту интерпретативне пажње нашле метафора пластике (синтетичке форме проистекле из савеза науке и природе), метафора полимера и коначно метафора планете, као обједињујућег ентитета који укључује микро и макрокосмос. Компаративно самеравање поезије Романа Хонета и Милунике Митровић, тј. уочавање аналогја између збирке *Зимско писмо* српске песникиње и зиме као повлашћеног мотива поезије пољског песника, уз осврт на дијалектику коју чине смрт смисла: смисао смрти и митски подтекст о Персефони, доводи до закључка о поезији као уметности која обједињује живот и смрт, али и структуру ега која је претходила губитку с једне, и ону обележену и трансформисану губљењем вољене особе, с друге стране. Такође,

издвајањем Дарвина, Њутна, микробиологије, палеонтологије и херпетологије, као мотивски протежне линије у песничком опусу Мирољуба Тодоровића и Виславе Шимборске, показано је на који начин метафоре које долазе из природних наука могу да онеобиче перцепцију у песничком изражавању, али уједно, и да омогуће да се допре до дубљих онтолошких спознаја, при чему у екопоетичком погледу (чија су инхерентна својства пуноћа и целовитост): „Човекова позиција [...] није дехуманизована или подређена у односу на свет природе, већ се преиспитује, освешћује и огледа у борби за опстанак.” Оригинално и интригантно, пасликом као обједињујућим елементом видљивог и невидљивог, присутног и одсутног (дакле, пасликом као сигнумом целине), бивају упоређене поезија Јулијана Пшибоша и Ивана В. Лалића, као што су намери поетизма, авангардног програма уметности живљења који је тежио синтези свих уметности и њиховој примени на егзистенцијалну праксу (и репрезенту овог покрета Ивану Блатном, који свој розаријум музике остварује окретањем Бетовену, Сметани и Дворжаку) блиски окретање музици (пре свега блузу), али и сликарству и вајарству у поезији Томислава Маринковића (која се посредством метафоре обичног живота, али и мотива телефонских жица, јастреба, златне сенице и вране доводи у везу са поезијом Виславе Шимборске, Адама Загајевског и Јана Скацела), потом интересовање пољске нобеловке Шимборске за природне науке, историју, антропологију, астрономију, генетику, физику, биологију, археологију итд. (али и музику, посебно џез, будући да је по сопственој жељи сахрањена уз песму „Black Coffee” Еле Фиццералд), као и многоструке референце пољских и српских песника на сликарство (нпр. издваја се значај Ханса Мемлинга за Јадвигу Малину или Ђентилеа да Фабријана за Аницу Савић Ребац), чему се може припојити и важност технике монтаже (и монографије *Факшомоншаже* Бисерке Рајчић), која етимолошки, а уједно и својим изразом, оспољава повезивање, састављање, склапање, што резултује тиме да се фигура уметника види не као реликт ренесансне универзалности већ екопоетичке свестраности, неигнорисања него уважавања и познавања (проучавања и проблематизовања) других/другачијих облика живота и културних традиција. У уводном поглављу инструктивног наслова „Поезија и транзиција: увод”, тумачећи песму „Њутнов дремеж” Тање Крагујевић (песникиње која је једна од ретких српских ауторки која се и у есејистичком облику посветила пољској књижевности), након указивања на ресемантизацију метафоре Хомеровог дремежа, Јелена Марићевић Балаћ подвлачи: „Није толико реч о томе да Њутн или Хомер могу да погреше, већ да ниједна истина, било научна или књижевна, засебно гледано, није коначна. Потребна је целина погледа...” Управо је једна таква тросмерна, полилошка целина погледа и сâма монографија *Ка осмеху Европце*, интеркултурално отворена, истекла из својих *часова сиправе* (како на индивидуалном, личном, тако и на колективном, цивилизацијском плану), стога, попут Њутна и Хомера, нимало горда, али самосвесна и увек обележена

српским самопоштовањем. У складу са овом отвореношћу али и цењењем сопствене културе, ауторка проницљиво прави разлику између палеолита Виславе Шимборске и неолита Бојане Стојановић Пантовић. Тумачећи прозаиду „Доба неолита” којом се завршава збирка *Повреда белине* Стојановић Пантовићеве у контексту песме „Фетиш плодности из палеолита” Шимборске, Марићевић Балаћ запажа да је разлика између палеолита као старијег каменог доба и неолита као млађег каменог доба последица генерацијске и поетичке дистанце, али увиђа и издваја и важан детаљ – чињеницу да је неолитска култура карактеристична за балканско поднебље, па је опредељење за неолит српске песникиње, уз помињање Плочника и Косова, израз национално самосвесне али за дијалог (како са Шимборском тако и са Сен-Дон Персом) отворене поетике, у коју је уткан и утицај лирске народне поезије, чиме се додатно истиче културолошко кодирање песништва Бојане Стојановић Пантовић. Феномен физичке раздвојености љубавника и могућности виртуелног додира (могућности пребивања у стању баумановске раздвојености заједно) кључ је компарације песме „Трубадури, утописти” Еве Липске и „Webcam” Петра Матовића, сведочанство надилажења доба постхуманизма и његових технолошких реалија (компјутера, екрана, процесора, Интернета итд.) путем емоција и жеље за блискошћу, о чему сведоче и постпандемијска обнова приче и воље за окупљањем збирке *Док шонемо у мрак* Гојка Божовића (песника који улази у дијалог са Хербертом и Загајевским, али и уредника и издавача који је умногоме допринео доступности и популаризацији пољске књижевности у Србији). У преплету митопоетике и екопоетике ишчитана је поезија Малгожате Лебде (у чијем се опусу Велика Мајка испрва проналази у божјој мајци Марији и богињи Мокош, да би у потоњем стваралаштву, посебно у збирци *Снови укермеркера* Велика Мајка попримила обличје свете краве, али такве која припада новој врсти стоке, укермеркеру), као што библијска повест о седам дебелих и седам мршавих крава (тј. седам плодних и седам гладних година) повезује поезију Малгожате Лебде и Добрице Ерића, а мотивска копча пронађена је и у крупној стоци – кравама, биковима, у мањој мери воловима – који представљају и главне актере соларних и лунарних култова. Фаунални каталог, поред крупне стоке, употпуњују змија Чеслава Милоша и Миодрага Павловића (разматрана у контексту етичких консеквенци ратних катастрофа), гуштер Виславе Шимборске и Мирољуба Тодоровића, из песама „Скелет гуштера” и „Гуштер”, протумачен у екопоетичком контексту изумирања или стварања новог живота, али и свиња (посебно она у Тодоровићевој збирци *Свиња је одличан иљивач*, која фигурира као репрезентативни симбол дехуманизованог и аутоматизованог човечанства данашњице), а у контексту лајтмотива животиња и хране, важна је и чињеница да монографија *Ка осмеху Европце* покреће питање заступљености теме вегетеријанства (изразито присутне у пољској поезији, а неупоредиво ређе у српском песништву, изузетак би пак биле поједине песме Милована

Данојлића, Милене Марковић и Јасмине Топић). Коначно, идеја целине обележава и сам наслов монографије, којим ауторка упућује на приповетку „Осмех Марка Краљевића“ Маргарет Јурсенар, у којој се у јединству Словена спознаје својеврсни „осмех Европе“. Спој божанске и људске природе у једну аутентичну целину представља и самотрачка Нике (обезглављена крилата скулптура из другог века пре нове ере која се нашла на корицама монографије), коју су опевали Јан Скацел, Бојана Стојановић Пантовић и Јулијан Пшибош, а која би била симболична репрезентација поезије као уметности над којом се увек мора домишљати део који недостаје. Целина научног и песничког опуса Јелене Марићевић Балаћ огледа се у чињеници да се у другој збирци песама ове ауторке (збирци *Арсенал*, 2023) нашла песма „Rosa canina или шипак за Адама Дикинсона“, у којој је апострофиран мотив микроскопски увећаног урина који је песник унео у збирку *Анаџомија*, а управо је о овом мотиву (о урину) писано у књизи *Ка осмеху Европје*, у поглављу „Лабораторијски налази поезије“.

Монографија *Ка осмеху Европје* доприноси како тематском тако и методолошком иновирању српске науке о књижевности. Поред детаљног и луцидног читања савремене српске, пољске и чешке поезије и несумњивог доприноса у домену компаратистике, ова монографија сведочанство је целине погледа на свет и јасно зацртаног смера културне делатности једне оригиналне српске научнице, али и постојане и доследне отворености њене дубоко хуманистичке визуре за интеркултурне дијалоге као и очување вредности властите нације. Коначно, у складу са песмом „Радост“ Виславе Шимборске у којој је Дарвин као песнички субјект дао до знања да ће напустити читање романа уколико га завршетак не задовољи, могуће је устврдити да монографија *Ка осмеху Европје* представља чист облик радости (те да ни на један начин не даје повод за одустајање од читања), а ова радост додатни је разлог за осмех, словенски широк, топао и обухватан.

Листа рецензената

У рецензирању радова пристиглих за објављивање у *Наслеђу* 60 учествовали су:

- Др Милош Ковачевић, редовни професор у пензији
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
- Др Сања Ђуровић, редовна професорка
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
- Др Рајна Драгићевић, редовна професорка
Филолошки факултет у Београду
- Др Снежана Гудурић, редовна професорка
Филозофски факултет у Новом Саду
- Др Александар Петровић редовни професор
Филолошки факултет у Београду
- Др Слободан Владушић, редовни професор
Филозофски факултет у Новом Саду
- Др Часлав Николић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
- Др Томислав Павловић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
- Др Миодраг Вукчевић, редовни професор
Филолошки факултет у Београду
- Др Драгана Вукићевић, редовна професорка
Филолошки факултет у Београду
- Др Милка Николић, редовна професорка
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
- Др Зона Мркаљ, редовна професорка
Филолошки факултет у Београду
- Др Миланка Бабић, редовна професорка
Филозофски факултет у Источном Сарајеву
- Др Владислава Гордић Петковић, редовна професорка
Филозофски факултет у Новом Саду
- Др Мирјана Секулић, редовна професорка
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
- Др Зоран Пауновић, редовни професор
Филозофски факултет у Новом Саду
- Др Славица Гароња, редовна професорка
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Др Горан Максимовић, редовни професор
 Филозофски факултет у Нишу
 Др Младен Јаковљевић, редовни професор
 Филозофски факултет у Косовској Митровици
 Др Николина Зобеница, редовна професорка
 Филозофски факултет у Новом Саду
 Др Јелена Арсенијевић Митрић, редовна професорка
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Саша Радојчић, редовни професор
 Факултет ликовних уметности у Београду
 Др Тијана Поповић Млађеновић, редовна професорка
 Факултет музичке уметности у Београду
 Др Јасна Вељановић, редовна професорка
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Марија Ћирић, редовна професорка
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Ивана Павловић, редовна професорка
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Ивана Дробни, редовна професорка
 Факултет музичке уметности у Београду
 Др Сања Дрвеница, редовна професорка
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Лидија Делић, научна саветница
 Институт за књижевност и уметност, Београд
 Др Владан Бајчета, виши научни сарадник
 Институт за књижевност и уметност у Београду
 Др Светлана Пејић, конзерватор-саветник, редовни професор у пензији
 Републички завод за заштиту споменика културе; Академија за
 конзервацију и рестаурацију СПЦ
 Др Милица Спремић Кончар, ванредна професора
 Филолошки факултет у Београду
 Др Викторија Кромбхолц, ванредна професорка
 Филозофски факултет у Новом Саду
 Др Татјана Трајковић, ванредна професорка
 Филозофски факултет у Нишу
 Др Милана Додиг Марјановић, ванредна професорка
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Др Даница Недељковић, ванредна професорка
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Марина Петровић Јилих, ванредна професорка
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Никола Вујчић, ванредни професор
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Ана Живковић, ванредна професорка
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Јасмина Теодоровић, ванредна професорка
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Саша Радовановић, ванредни професор
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Зоран Божанић, ванредни професор
 Факултет музичке уметности у Београду
 Др Драгана Тодоровић, ванредна професорка
 Факултет музичке уметности у Београду
 Др Сања Пајић, ванредна професорка
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Јелена Марићевић Балаћ, доценткиња
 Филозофски факултет у Новом Саду
 Др Јасмина Николић, доценткиња
 Филолошки факултет у Београду
 Др Ђорђе Радовановић, доцент
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Александра Матић, доценткиња
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Тања Танасковић, доценткиња
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Јасмина Ђирић, доценткиња
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
 Др Невена Вујошевић, доценткиња
 Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Уредништво / Editorial Board

Др Драган Бошковић, редовни професор / Dragan Bošković, PhD, Full Professor

Главни и одговорни уредник / Editor in Chief

Др Никола Бубања, редовни професор / Nikola Bujanja, PhD, Full Professor

Оперативни уредник / Managing editor

Др Ала Татаренко, редовни професор,
Филолошки факултет Универзитета „Иван Франко”,
Лавов, Украјина

Ala Tatarenko, PhD, Full Professor,
Faculty of Philology, "Ivan Franko"
National University of Lviv, Ukraine

Др Александар Јерков, редовни професор,
Филолошки факултет у Београду

Aleksandar Jerkov, PhD, Full Professor,
Faculty of Philology, Belgrade

Др Анђелка Пејовић, редовни професор,
Филолошки факултет у Београду

Anđelka Pejović, PhD, Full Professor,
Faculty of Philology, Belgrade

Др Богуслав Зиелински, редовни професор,
Институт за словенску и класичну филологију,
Универзитет „Адам Мицкјевич”, Познањ, Пољска

Bogusław Zieliński, PhD, Full Professor,
Institute of Slavonic and Classical Philology,
Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland

Др Димка Савова, редовни професор,
Факултет за словенску филологију, Софија, Бугарска

Dimka Savova, PhD, Full Professor,
Faculty of Slavic Studies, Sofia, Bulgaria

Др Јелица Стојановић, редовни професор,
Филозофски факултет, Никшић, Црна Гора

Jelica Stojanović, PhD, Full Professor,
Faculty of Philosophy, Nikšić, Montenegro

Др Михај Радан, редовни професор,
Факултет за историју, филологију и теологију,
Тимишвар, Румунија

Mihaj Radan, PhD, Full Professor,
Faculty of Letters, History and Theology, Timisoara,
Romania

Др Персида Лазаревић ди Ђакомо, редовни професор,
Универзитет „Г. д'Анунцио”, Пескара, Италија

Persida Lazarević di Giacomo, PhD, Full Professor,
The G. d'Annunzio University, Pescara, Italia

Бојан Оташевић, редовни професор,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Bojan Otašević, Full Professor,
Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

Др Душан Живковић, редовни професор,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Dušan Živković, PhD, Full Professor,
Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

Др Juan Raez Padilla, ванредни професор,
Универзитет у Хаену, Шпанија

Juan Raez Padilla, PhD, Associate Professor,
University of Jaen, Spain

Др Катарина Мелић, редовни професор,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Katarina Melić, PhD, Full Professor,
Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

Др Maria Luisa Pérez Cañado, ванредни професор,
Универзитет у Хаену, Шпанија

Maria Luisa Pérez Cañado, PhD, Associate Professor,
University of Jaen, Spain

Др Марија Ћирић, редовни професор,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Marija Ćirić, PhD, Full Professor,
Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

Др Данијела Јањић, редовни професор,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Danijela Janjić, PhD, Full Professor,
Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

Др Дејан Каравесовић, доцент,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Dejan Karavesović, PhD, Assistant Professor,
Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

Др Јелена Петковић, ванредни професор,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Jelena Petković, PhD, Associate Professor,
Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

Др Марија Лојаница, ванредни професор,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Marija Lojanica, PhD, Associate Professor,
Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

Др Марина Петровић Јилих, ванредни професор,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Marina Petrović Jilih, PhD, Associate Professor,
Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

Секретар уредништва / Editorial assistant

Јелица Вељовић / Jelica Veljović

Лектор за српски језик / Proofreader for Serbian

Ђорђе Ђурђевић / Đorđe Đurđević

Лектор за енглески језик / Proofreader for English

Даница Јеротијевић Тишма / Danica Jerotijević Tišma

Ликовно-графичка опрема / Artistic and graphic design

Слободан Штетић / Slobodan Štetić

Технички уредник / Technical editor

Стефан Секулић / Stefan Sekulić

Издавач / Publisher

Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац / Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

За издавача / Published by

Др Никола Бубања, редовни професор / Nikola Bubanja, PhD, Full Professor

Декан / Dean

Адреса / Address

Јована Цвијића б.б, 34000 Крагујевац/Jovana Cvijića b.b, 34000 Kragujevac

тел/phone (+381) 034/304-277

e-mail: nasledje@kg.ac.rs

<http://www.filum.kg.ac.rs/> Издаваштво / Часописи / Наслеђе

Жиро рачун (динарски)

840-1446666-07, партија 97

Сврха уплате: Часопис „Наслеђе”

Штампа / Print

Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац / Faculty of Philology and Arts, Kragujevac

Тираж / Impression

150 примерака / 150 copies

Наслеђе излази три пута годишње / *Nasleđe* comes out three times annually

***Наслеђе* је индексирано у ESCI (Clarivate Analytics), ERIH+ и MLA**

***Nasleđe* is indexed in ESCI (Clarivate Analytics), ERIH PLUS, and MLA**

Издавање *Наслеђа* финансијски помаже Министарство просвете и науке Републике Србије

Publication of the Journal has been sponsored by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82

НАСЛЕЂЕ: часопис за књижевност, језик, уметност и културу : Journal of Language, Literature, Art and Culture / главни и одговорни уредник Драган Бошковић. - Год. 1, бр. 1 (2004)- . - Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2004- (Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет). - 24 cm

Три пута годишње.
ISSN 1820-1768 = Наслеђе (Крагујевац)
COBISS.SR-ID 115085068